

297. Vésztő, Bikeri
(Békés megye) R, H

2001. június 18. és augusztus 11. között került sor ásatásra a lelőhelyen, a tavaly megkezdett közös, magyar-amerikai Körös Regionális Régészeti Program keretében. A projekt célja a késő neolitikum-kora rézkor átmeneti időszakának vizsgálata az Alföldön, illetve kora rézkori települések komplex kutatása.

A Vésztő, 20. sz. lelőhelyen a múlt évben ásott 2×2 m-es szondák alapján idén két felületet nyitottunk. A tavalyi 2. tesztszelvényünk körül egy 10×10 m-es, a harmadikhoz kapcsolva egy 6×6 m-es szelvényt jelöltünk ki. Az elmúlt idényben mindkettőben Tiszapolgári kultúrák házak nyomait tártuk fel.

A 2. szelvény területén teljesen kibontottuk a múlt évben felfedezett házat. A paticsfal vastag omladékrétege alatt határozott padlót ugyan nem tudtunk megfigyelni, de a házban talált három, másodlagosan erősen átégett Tiszapolgári típusú edény egyértelműen kijelölte szintjét. Az egykori épület DK-i negyedének falmaradványai közül illetve alatt nagy számban kerültek elő csontnyílhegyek töredékei. A háztól K-re paticsot, állatcsontot és Tiszapolgári kerámiatöredékeket tartalmazó gödör részletét bontottuk ki. A szelvény D-i és ÉK-i területén elértük az egykori járósínt. A D-i részen, objektum nélküli környezetben nagy számban találtunk kora rézkori edénytöredékeket valamint állatcsontokat. Közvetlenül a szelvényfal mellett, annak Ny-i vége közelében kisebb paticsfoltokat tártunk fel. A K-i szelvényfalnál, közvetlenül a feltárt háztól K-re újabb, összefüggő, épületre utaló omladékrétegre bukkantunk. Viszonyát a házzal ebben az idényben nem sikerült tisztáznunk. Honfoglalás kori lovassírt bontottunk ki a háztól D-re.

A 3. szelvény É-i kétharmadában, közvetlenül a humusz alatt vastag paticsréteg jelentkezett. Elbontása során nagy számban kerültek elő Tiszapolgári edénytöredékek, valamint felszínre került egy orsógomb, nehezékek és csonteszközök, közöttük nyílhegytöredék is. Padlót nem találtunk. Az objektum D-i részén nagy számban bontottunk ki edények összeillő töredékeit.

Az ásatás költségeit teljes egészében a National Science Foundation pályázatain elnyert összegek biztosították. A kutatási programot előreláthatólag 2004-ig folytatjuk.

Az ideai munkában részt vettek: Horváth Ferenc (Móra Ferenc Múzeum, Szeged), Gyucha Attila, Kékegyi Dorottya (Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba), William A. Parkinson (Florida State University), Richard Yerkes (Ohio State University), Tod Frolking (Dennison College), Kostalena Michelaki (University of Cambridge), Apostolos Sarris (University of Nebraska), Michael Galaty (Millsaps College) valamint amerikai és magyar egyetemisták.

A honfoglalás kori sírról szóló részletes jelentést lásd a 87. oldalon.

GYUCHA ATTILA – HORVÁTH FERENC –
WILLIAM A. PARKINSON

298. Visegrád, Fellegvár
(Pest megye) Kő

A visegrádi fellegvár É-i belső falszorosában folytattunk ásatást a tavalyi folytatásaként. A megelőző években végzett ásatásokon feltárt szelvények a Zsigmond-kori rétegekig hatoltak le, csak két helyen érték el a sziklafel-színt. A két régi szelvény közötti terület É-i felén nyitottuk meg idei szelvényeinket, így K–Ny-i metszetet is kaptunk a falszorosról. A belső falszoros D-i felén lévő szikla, és fölötte lévő várfal átrepesztett, omladékos állapotban van, így a falszoros D-i felében csak ennek megerősítése után dolgozhatunk, amit jövőre fognak elvégezni.

A szelvények egységes betöltésűek és leletanyagúak voltak. Az É-i belső falszorosban a sziklát a késő Anjou, korai Zsigmond-korban visszavésték, és az É-i falat is akkor húzták fel, ehhez alsó zoklinak a sziklát használták fel. Az alsó járósínt fehérhabarcsos mészköcskők jelzik. Az e fölötti laza, világosbarna, szemetes, nagyköves betöltésből a korai Zsigmond-korra keltezhető kályhacsempék kerültek elő, például nagyméretű, négyzetes, sötétzöld mázas Szent Györgyöt a Sárkánnyal ábrázoló, illetve háromszlopos, felül rozettás vakmér-műves félcsempé, sárgamázos kályha pártázat. Ezek a csempetípusok csak ebből a rétegből kerültek elő, míg a késői Zsigmond-korra keltezhető kályhacsempék a szelvény teljes mélységéből. A választóvonalat a nagyköves szint fölött megjelenő tömött, sötétbarna járósínt jelentette. A járósínt fölött laza, szemetes, téglás, tetőcserepes, építési törmelékes rétegek húzódtak, melyekből a csak késői Zsigmond-korra keltezhető kályhacsempék, például állatmesés, városkapus, sárkányrendes-címeres, dongáshátú, áttört előlapú, mérműves kályhacsempék kerültek elő, sárga- és zöldmázos hagyma alakú kályhaszemek töredékeivel együtt, feltehetően egy kályhán belül is váltakozó színnel. A kályhaszemek közül a felső palotaszárnyból a falszoros K-i területére kidobott fehér anyagú, vörös festésűek mellett szürke, négyzetes, sarkán fonatos díszűeket tettünk el. A kerámia elsősorban konyhai hulladék, fazekak, fedők, nagyon sok az osztrák áru, fazekak, kancsók is. A felső rétegekben nagyobb arányban fordul elő a konyhai kerámia, mennyisége a későbbiekben lecsökken és elsősorban a kályhaszemek, kályhacsempék teszik ki az anyag nagyobb részét. A legfelsőbb rétegekből bordó engóbbal festett loštítzei edények töredékei kerültek elő. Nagy mennyiségben kerültek elő a harmadik rétegtől lefelé a sárga- és zöldmázos, nagyméretű tárolóedények és töredékei a teljes mélységből.

A legfelső rétegből kerültek csak elő faragott fehér mészkőfaragványok, egy sokszögletű hasáb, és egy keresztrozsa töredéke. A lentebbi rétegekből gótikus alakosztó, illetve egyéb faragott kőtöredékek.

Az állatcsontok egy részén látszik a darabolás, teljes átvágás, nagy felületi sérülések formájában. Egyes daraboknál a csont pörkölése is. A csöves csontok egy része rövid darabokra felvágott.

Az É-i belső falszoros ásatása tovább folytatódik, hogy a Zsigmond-kor belső kronológiáját pontosíthassuk.

PÖLÖS ANDREA

299. Visegrád, Ferences kolostor

(Pest megye) Kö

2001. augusztus 13. és szeptember 13. között végeztünk ásatást a visegrádi ferences kolostorban az ELTE Középkori és Kora újkori Régészeti Tanszéke és a Mátyás Király Múzeum együttműködésének keretében.

A ferences kolostor udvarán indított 2000/2 szelvény feltárását fejeztük be. A múlt évben leértünk a 14. századi pusztulási rétegekig. Idén ezeket a rétegeket feltártuk. A felső pusztulási réteg alatt egy faház átégett ÉNy-i sarkát találtuk, belül egy kemencével. Alatta egy korábbi ház paticsos omladékrétege és agyagpadja került elő, amelybe cölöplyuk és egy gabonásverem mélyedt.

A kolostor refektóriumában befejeztük a pince feltárását. A pince közepén álló nyolcszögletű pillér a palota Mátyás-kori formáival azonos lábazati megoldást mutat. A refektórium ÉNy-i sarkában a kályha alatti alapozásról bebizonyosodott, hogy a pince feltöltésével egyidőben emelték. A téglalapozás DK-i sarkát egy nagy, kőből falazott, pillérszerű alaptömb támasztja meg. Ez a felületén meglévő téglalenyomatok alapján, egy kereszt alakú támpillért tartott. Az alapozás ezek szerint a refektórium sarkában álló boltozott építmény számára készült, feltehetően a Jagelló-korban.

A kerengőudvar kútjának fakeretéből Gryneusz András mintát vett dendrokronológiai vizsgálat céljából.

Munkatárs: Kocsis Edit.

SZÓKE MÁTYÁS – LASZLOVSZKY JÓZSEF – BUZÁS GERGELY

300. Visegrád, Királyi palota

(Pest megye) Kö, Kú

A visegrádi királyi palota alsó fogadóudvarán 2001. július 7–26. és szeptember 9–10. között végeztünk feltárást. A kápolnateraszra vezető nagy lépcső előtt, az egykori sírkőkiállítás épülete helyén az újkori feltöltést géppel bontottuk el. A terület Ny-i végén vízvezetékásás közben megtaláltuk az alsó fogadóudvar É-i fele alatt elhelyezkedő Anjou-kori kőház DK-i sarkát. Ezután K-Ny-i irányban 4 db 13 m hosszú és 4 m széles szelvényt nyitottunk egymás mellett, 1 m-es tanúfalakat hagyva közöttük. A szelvényt Ny-i végében a középkor végi szint feletti kora újkori szinten egy színszerű kőépület maradványát találtuk. Falaiból több középkori faragvány került elő. Innen származik egy visszatemetéskor előkerült kötödék, amelyen 1482-es vagy 1485-ös évszám olvasható, és anyaga alapján a kápolna orgonakarzatának címeres konzolaiból eredhet (Héjj Miklós itt már korábban is számos töredéket talált a konzolokhoz). A terület K-i végén, a középkor végi szinten nagy felüle-

tű, vékony habarccsal kevert téglaréteg feküdt, a téglák között a hatszögletű késő gótikus vörösmárvány kút fiálésisak-indításának töredékével. Ez a réteg valószínűleg a palota Szapolyai-kori renoválásakor keletkezhetett, talán terrazzo készítésekor. A 2001/5 szelvényt a nagy lépcsőtől D-re nyitottuk. Itt is téglatörmelék-réteget találtunk egy lapos gödörben a középkor végi szinten. A téglák között egy vörösmárvány kúttal darabja került elő, feltehetően a Múzsák-kútja töredéke. A 2001/1–4 szelvények É-i szélén a középkor végi szint alá kutatóárkot mélyítettünk, amelyben feltártuk az Anjou-kori épület K-i homlokzata előtt épült kőfaragószín talpgerendáját és kősfira réteget.

SZÓKE MÁTYÁS – BUZÁS GERGELY

301. Visegrád, Szent András monostor

(Pest megye) Kö

A visegrádi Szent András monostor területén, amelynek feltárása 1890–95 között folyt, az 1920-as években felépült a Latinovits család villája, amely a második világháború után a SZOT Park Üdülőjévé alakult, majd az 1980-as években megkezdtek a felújítását, de 1989 után privatizálták. Az épület azóta üresen állt. Az idén új tulajdonos vásárolta meg, aki helyre kívánja állítani az épületet. A tervezéssel Mártonffy Gábort bízták meg, a Mátyás Király Múzeumot pedig felkérték a leletmentő ásatás elvégzésére. A munka megkezdésére csak október 1-jén nyílt lehetőség, a munka november 3-ig tartott. Az ősszel egy tájékoztató kutatást végeztünk, amelynek célja, hogy a tervezés érdekében információkat szerezzünk a kolostor pontos helyéről és a maradványok állapotáról.

Az épület felmérése és Szóke Mátyás korábbi megfigyelései és kutatása alapján a templomot feltételelesen a villaépület D-i homlokzata elé lokalizáltuk. Ezt a feltételezést sikerült is bizonyítanunk az épület pincéjében végzett falkutatással, valamint a kertben nyitott öt kutatóárokban. Kiderült, hogy az épület ÉNy-i sarka alatt lévő pince Ny-i fele középkori falak felhasználásával épült. Ezek a falak a középkori templom két ÉNy-i mellékkápolnájának a falai. A pince korábbi az 1920-as években épült háznál. Építésével egyidejűleg felette egy egytraktusos, a mainál rövidebb házat emeltek, amelyhez K felé kőkerítés csatlakozott. A kerítésfalba, amely a mai villaépület középső falát alkotja, egy kétszer hornyolt bordát találtunk befalazva (nem bontottuk ki). A kert területén a 2001/2. kutatóárokban a templom hosszházának középső részén egy É-D irányú, szintén kisedett fal árkát találtuk meg, mellette építési réteggel, ami felett két periódusú padlószint húzódott. Az alsó padlószint már ráfedett az 1. sírra, ami viszont már elmetsette az építési réteget. A sírnak csak az ÉK-i sarka esett bele a kutatóárokba.

A kutatóárok alatt egy nagyméretű, köves betöltésű üreget, talán egy kriptát találtunk, amelyet már az első padlószintet áttörve ástak le, de a második padló-